

Kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården
Anders Fejer
anders.fejer@socialstyrelsen.se

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning SOU 2021:11

Utbildningsdepartementets diarienummer U2021/01369

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak de av utredningens förslag som ligger inom myndighetens verksamhetsområde med de synpunkter som redovisas nedan. Vi avstår från att yttra oss över övriga förslag.

6.4 Förslag för stärkta elevhälsoprofessioner

6.4.1 Krav på specialpedagog eller speciallärare inom elevhälsan

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och instämmer i att brist på specialpedagogisk kompetens kan leda till att bedömning av åtgärdsbehov liksom planering och utförande av insatser inte genomförs i tillräcklig omfattning.

6.4.3 Följa utvecklingen av utbildningsbakgrund bland kuratorer inom elevhälsan

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med en kommentar.

Utredningen föreslår att Skolverket ska utreda utbildningsbakgrunden för kuratorer inom skolväsendet. Socialstyrelsen vill lämna följande synpunkt. Idag finns inget krav på att skolkuratorer ska vara legitimerade för att arbeta med hälso- och sjukvårdsåtgärder inom elevhälsa. Frågan om det bör ställas krav på legitimation när en kurator inom elevhälsan vidtar individuella åtgärder som är hälso- och sjukvård (t ex bearbetande samtal eller krissamtal inom elevhälsan) behöver utredas.

6.5 Förslag om utvecklad kompetens för ett aktivt stöd- och elevhälsoarbete

6.5.3 Bättre kunskap om vårdgivaransvaret

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med en kommentar.

Socialstyrelsen ser att det finns behov av stödjande material för hur en verksamhetschef inom elevhälsa ska utse en befattningshavare att utföra enskilda

ledningsuppgifter i enlighet med 4 kap 4-5 §§ hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80). Socialstyrelsen noterar att ett sådant förslag tas upp i SOU 2021:34.

7.6 Förslag om obligatorisk redovisning av tillgång till personal inom elevhälsan

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och instämmer i att det vore angeläget att uppgifterna samlas in inom ramen för det nationella informationssystemet för skolväsendet så att huvudmän, rektorer och allmänheten kan dra nytta av uppgifterna. Till exempel kan uppgifterna användas för jämförelser, inför skolval eller för uppföljning av tillgången till elevhälsan.

7.7 Förslag till reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan

7.7.2 En förtydligad reglering av elevhälsans uppdrag

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande kommentarer.

De föreslagna ändringarna rörande samverkan ligger i linje med regeringsuppdrag som Socialstyrelsen och Skolverket har fått av regeringen, se exempelvis det pågående regeringsuppdraget *Tidiga och samordnade insatser för barn och unga*. Socialstyrelsen ställer sig positiv till den här typen av tidiga och samordnade insatser för att stärka samverkan mellan skola/elevhälsa, hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

7.7.3 En numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med en kommentar.

Socialstyrelsen ställer sig positiv till att införa en lägstanivå då tillgången till elevhälsoprofessionerna behöver stärkas. Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen (HSL 2017:30). Socialstyrelsen vill understryka vikten av att varje skolhuvudman gör bedömning om vilken numerär som är lämplig för de olika elevhälsoprofessionerna i den egna organisationen utifrån en behovsanalys. Behoven behöver analyseras utifrån flera perspektiv såsom kontinuitet, och elevhälsans möjlighet till teambaserade helhetsbedömningar runt eleven. En numerär lägstanivå är till exempel inte tillräckligt i socialt utsatta områden utan där bör man överväga att komplettera med viktning, till exempel utifrån sociala behov (se Socialstyrelsens rapport "[Överenskommelserna om ökad tillgänglighet i barnhälsovården](#)")¹.

Den sociala gradienten i hälsa kan förklaras av skillnader i levnadsvillkor och livsstil mellan olika grupper i samhället och har visat sig vara robust över tid trots att samhället har utvecklats och de allra flesta har fått det bättre². Inom "Överenskommelserna om ökad tillgänglighet i barnhälsovården" användes CNI

---

¹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-9-6319.pdf>

² Fritzell J. Fattigdom, inkomst och jämlik hälsa. Stockholm: Kommissionen för jämlik hälsa; 2016. Underlagsrapport nr 3

(Care Need Index) för att fördela statsbidrag till vårdgivarna inom respektive region via SKR. Samtliga regioner riskjusterar kapitationsersättning till primärvården på socioekonomiska grunder där CNI är den vanligaste metoden (Riskjustering för socioekonomi | SKR). SCB gör dessa beräkningar och beräknar CNI som blir ett hjälpmedel som använder socioekonomiska förhållanden för att identifiera risk för ohälsa (Care Need Index (CNI) (scb.se)). CNI används inom hela primärvården och skulle enligt Socialstyrelsens bedömning väl kunna användas för en viktning av resursfördelningen för elevhälsan per skolenhet precis som CNI används per vårdenhet. I bilaga 2 av Socialstyrelsens rapport framgår hur CNI kan anpassas för att möta utsatta barns behov¹. Elevhälsan blir alltmer en tydlig del av god och nära vård för barn och unga (se till exempel översväganden i SOU 2021:34). Då måste resursfördelningen bättre anpassas till socioekonomiska faktorer än genom enbart en lägstanivå som ofta tenderar att bli en maxnivå om inte ytterligare analysverktyg som exempelvis CNI används.

8.5 Förslag om en garanti för tidiga stödinsatser i grundskolan

8.6.4 Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och digitala läromedel för samman i utbildningsinsatser

Socialstyrelsen ser positivt på förslaget att föra ihop kompetensutvecklingsinsatser inom AKK med digitala läromedel. Detta medför ökade möjligheter för eleverna att få tillgång till kommunikation vilket är avgörande för deras utveckling och hälsa. Utredningen lyfter att det finns kompetensbehov inom detta område.

8.6.5 Kompetensutveckling för elevassistenter

Socialstyrelsen instämmer i att det behövs nationellt utformade kompetensutvecklingsinsatser för denna yrkesgrupp och ser vinster med samverkan över gränserna då dessa personer ofta rör sig mellan skola och LSS-verksamheter.

9.6 Förslag till nya benämningar på målgruppen och skolformerna

9.6.1 Intellektuell funktionsnedsättning ersätter utvecklingsstörning

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning. Att ersätta utvecklingsstörning med intellektuell funktionsnedsättning ligger, utöver det som anges i betänkandet, även i linje med Socialstyrelsens rekommendationer i termbanken.

12 Dataskydd och sekretess

12.1 Bedömning av förslagets betydelse för sekretess- och dataskyddslagstiftningen

När det gäller förtydligandet av elevhälsans uppdrag och samverkan med hälso- och sjukvården och socialtjänsten vill Socialstyrelsen lyfta följande.

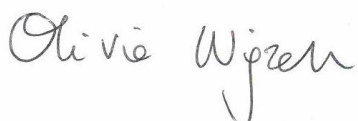
Socialstyrelsen arbetar med flera regeringsuppdrag som berör samverkan mellan olika aktörer, exempelvis Uppdrag om utvecklingsarbete avseende viss verksamhet vid Statens institutionsstyrelse (S2019/00643/FST) och Tidiga och samordnade insatser för barn och unga (U2017/01236/GV). Inom båda de uppdragen har myndigheten identifierat hinder på dataskyddslagstiftningens område för en gemensam uppföljning av insatser som berör flera olika verksamheter och huvudmän. Socialstyrelsen har bedömt att det saknas rättsligt stöd för personuppgiftsbehandling vid en gemensam individbaserad verksamhetsuppföljning för socialtjänst, hälso- och sjukvård och elevhälsan. Socialstyrelsen vill framhålla att en gemensam uppföljning är viktigt för att ge stöd och att den här frågan bör ses över.

Övriga synpunkter kopplade till området

En grupp som endast kort nämns i aktuell utredning är elever med så kallad "svag teoretisk begåvning". Dessa elever tillhör inte grundsärskolan men har likväl en nedsättning i sina kognitiva förmågor, vilket försvårar inläring och planering av skolarbete. Elevgruppen har uppmärksammats även i SOU 2021:30 "Kampen om tiden- mer tid för lärande" men utreds inte vidare i någondera av utredningarna. Socialstyrelsen ser att det finns ett behov av att uppmärksamma gruppen men att det saknas kunskapsstöd för hur dessa elever kan upptäckas och stödjas i skolan. Ansvaret för detta är delat mellan SPSM, Socialstyrelsen och Skolverket.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Olivia Wigzell. I den slutgiltiga handläggningen har avdelningschefen Thomas Lindén deltagit. Enhetschefen Anders Fejer har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Olivia Wigzell